

Framtidig prostistruktur i Tunsberg

Hørings svar fra fungerende prost i Kongsberg

1. Gitt beskrivelsen av prosti og prost i høringsdokumentet, hvilke forventninger har dere til prosten?

Prostens funksjon og tjeneste har vært i endring de siste tiårene. Den tydeligste og største endringen kom i 2004 med prostereformen, da prostene sluttet å være sokneprest. Fram til da, og helt sikkert mange steder i årene etter også, var prosten i kraft av å være sokneprest en markant skikkelse i lokalmenigheten og lokalsamfunnet, men da først og fremst ved prostesete, altså der prosten var eller hadde vært sokneprest. Etter prostereformen ble prestens lederansvar overfor prestene i prostiet tydeligere, og denne har blitt ytterligere styrket i og med justeringen av tjenesteordningen for proster nå nylig.

Der vi er i dag, forventes det at prosten utøver et tydelig, samlende og nærværende lederskap i prostiet, både på det faglige, strategiske og pastorale området. I dette ligger også å være en klar kirkelig leder og veileder for prestedtjenesten, der man har rom for tett oppfølging og «nærledelse» av prestene. Prosten skal bidra til et godt arbeidsmiljø, være en støtte og samtalepartner, og legge til rette for faglige fellesskap, kompetanseutvikling og erfaringsdeling.

Prosten skal også fungere som et bindeledd mellom menigheter, fellesråd og bispedømmeråd, og også være en pådriver for samarbeid og utvikling i prostiet. På disse områdene er det derfor viktig med god samhandling med kirkevergene. For å utøve «samledelse» sammen med kirkevergene er det viktig med tett dialog, slik at arbeidsgiverlinjene oppleves som et «vi» og arbeidsgiverutøvelsen blir helhetlig. I små fellesråd der kirkevergen kan være alene om «alt» i administrasjonen og ledelsen, er prosten viktig som støttespiller, rådgiver og samtalepartner.

Prosten er biskopens medhjelper i tilsynet, og må derfor også ha tid og kapasitet til å følge opp faglig utvikling og etterutdanning for alle vigslede faggrupper og kirkefaglige medarbeidere.

I tillegg forventes det lokal tilstedeværelse i råd og menighetsliv, inkludert jevnlig menighetsprestedtjeneste (gudstjenester m.m.). Denne forventningen er til stede i hele prostiet, ikke bare ved prostesete.

Alt dette forutsetter at prosten har tilstrekkelig kapasitet til å være til stede i prostiet slik at han er tilgjengelig for prestene og alle de andre kirkefaglige vigslede ansatte, og for menighetene, samtidig som samhandling og samledelse sammen med kirkevergene kan ivaretas på en god måte.

2. Ut fra gjennomgangen i høringsdokumentet, hva tenker dere er de viktigste hensynene å ta når en vurderer antall prostier og størrelsen til prostiene?

I mitt svar på spørsmål 1 legger jeg til grunn at prosten skal være en tydelig, nærværende og lokal leder, som skal samhandle tett med kirkeverger og fellesråd i prostiet. Dersom prostistrukturen skal legge til rette for tydelig ledelse og ansvarlig arbeidsgiverutøvelse, og

samtidig bidra til en robust og bærekraftig tjeneste over tid, bør ikke prostiet verken bli så geografisk store eller så organisatorisk komplekst at prostenes tilgjengelighet, lokalkunnskap og løpende samhandling med menigheter og fellesråd svekkes. I denne sammenhengen mener jeg at antall fellesråd og sokn, og antall kirkeverger prosten skal samhandle med, betyr minst like mye som geografi og reiseavstander. Antall kirkelige fellesråd innen prostiet bør sånn sett ikke bli så stort at styringslinjer og samarbeidsområder blir unødig krevende.

Jeg tenker også at prostigrensene, så langt det er praktisk og hensiktsmessig, bør ses i sammenheng med kommune- og fylkesinndeling for å styrke beredskap og samordning med offentlige aktører. Dette vil gjøre at den kirkelige strukturen også forankres i både historiske, kulturelle og aktuelle strukturer som kirken bør forholde seg til og skal samhandle med, og at regioner med en naturlig felles identitet ivaretas. I områder der det er planer om eller endringer i kommune- eller regionstruktur, bør man følge godt med på dette når kirken evt. ønsker å gjøre om på sin egen geografiske struktur.

3. Hvordan vil dere vurdere de alternativene i høringsdokumentet som angår dere?

Høringen legger til grunn at vedtaket i Bispedømmerådet fra 2024 om legge ned Eiker prosti står fast. Etter mitt skjønn legger dette i praksis noen føringer for videre sammenslåinger. Kongsberg, Hallingdal, Ringerike, Nord-Jarlsberg, Sandefjord og Larvik er i dag alle på omtrent samme størrelse som Eiker. Dersom Eiker ikke skal bestå, er det vanskelig å forstå hvorfor noen av disse andre nevnte prostiene skal bestå.

For å imøtekomme forventningene til prosten slik jeg har beskrevet det i svaret på spørsmål 1, og vurderingen av prostiets størrelse i svaret på spørsmål 2, mener jeg at man bør vurdere å opprettholde dagens prostistruktur, inkludert beholde Eiker prosti.

Sammenslåing av Kongsberg og Eiker prosti

I høringen er et av forslagene å slå sammen Kongsberg og Eiker prosti. Dette vil bli et prosti med 8 fellesråd og kirkeverger, og 21 sokn. Nå trenger riktignok ikke prosten å sitte i alle fellesrådene, i dag sitter f.eks. prosten i Kongsberg i ett av fire fellesråd. Men det vil være krevende å imøtekomme en forventning om at prosten skal være en nærværende leder som skal bidra til å binde sammen prostiet og sørge for en enhetlig ledelse, dersom prostiet er på denne størrelsen. Frykten min er at sokneprestene og kirkevergene/fellesrådene ikke får den oppfølgingen de forventer av prosten, og at den samordnede ledelse blir svakere og mer fragmentert.

I tillegg vil Kongsberg og Eiker bli et veldig stort geografisk prosti. I høringen legges det vekt på at Hallingdal prosti er bispedømmets største geografiske prosti. Det er det også, med tanke på areal, men det er lenger fra Hvitvingfoss til Uvdal i Kongsberg prosti enn det er fra Gulsvik til Ustaoset i Hallingdal prosti. Dersom man i tillegg skal legge til Sigdal og Krødsherad som nye geografiske «ytterpunkt», vil dette bli et stort område å være nært tilstede i.

Deling av Eiker prosti – Sammenslåing av Kongsberg prosti og Øvre Eiker Fellesrådsområde

Dette vil være en løsning som på noen områder vil være bedre enn å slå sammen Kongsberg prosti med hele Eiker prosti. Fellesrådsområdene Kongsberg og Øvre Eiker vil da bli to naturlige

tyngdepunkt, der det vil være viktig at prost og kirkeverger samarbeider og samleder, mens Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal vil være tre små fellesrådsområder som i praksis får og trenger mindre oppfølging, og der sokneprestene i større grad må ta ansvaret for samledelsen med kirkevergene.

De resterende fellesrådsområdene i «gamle» Eiker (Modum, Sigdal og Krødsherad), vil da måtte gå til Ringerike prosti. Ulempen med denne løsningen, er at da utgår forslaget om å slå sammen Hallingdal og Ringerike. Hallingdal vil da bestå som eget prosti, som ikke henger sammen med at Eiker prosti ikke skal «få lov» til å bestå.

Dersom man fastholder vedtaket om å legge ned Eiker prosti, har man altså kommet i den situasjonen at man enten må lage to prostier som er veldig store og komplekse med de ulempene det medfører, eller man lager to litt større prostier og beholder et «miniprosti» (med tanke på innbyggere, medlemmer og ansatte).

Dersom vi legger til grunn at Eiker prosti skal legges ned, er det som nevnt tidligere, vanskelig å argumentere for at Kongsberg, Hallingdal, Ringerike, Nord-Jarlsberg, Sandefjord og Larvik skal bestå, og det vil i en forstand være ulogisk å argumentere mot at vi skal ende opp med fem proster og prostier: Domprostiet (inkl. Horten og evt. Holmestrand), Drammen (evt. inkl. Holmestrand), Sandefjord/Larvik, Kongsberg/Eiker og Ringerike/Hallingdal.

Min vurdering er at dette er for radikalt og vil svekke prostens mulighet til å imøtekomme de forventningene jeg mener bør stilles til prosten og prostetjenesten.

4. Er det alternativer som ikke er beskrevet, men som dere mener vil være bedre løsninger, og eventuelt hvorfor?

Dersom vi likevel skulle tenke oss å gå i retning av færre og større prostier, kan man heller vurdere om man i (enda) større grad skal løsrive prosten fra en geografisk tilstedeværelse, og heller knytte han tettere til biskopens ledergruppe. Prostene kunne da plasseres på bispekontoret, og alle HR- og prostesekretær-funksjonene kunne samordnes og styrkes der. Man måtte da gi opp at prosten skal være en aktiv menighetsprest, men legge mer vekt på punktet i høringen om prosten som del av biskopens ledelse. Prostene vil da heller ikke være en nærværende leder som til daglig samleder med kirkevergene, men heller være en strategisk og faglig leder for sokneprestene (og kirkevergene?) som fulgte opp med jevnlig «besøk» og møter lokalt.

I dette scenariet vil vi kanskje klare oss med fire proster og prostier, f.eks.:

- Domprostiet (inkl. hele eller deler av Nord-Jarlsberg, men domprosten som stedfortredende biskop)
- Sør-Vest-Vestfold (Sandefjord/Larvik og evt. deler av Nord-Jarlsberg)
- Vestre Buskerud (Kongsberg og Hallingdal prosti, og deler av dagens Eiker prosti)
- Østre Buskerud (Drammen og Ringerike prosti, Øvre Eiker Fellesråd)

Med en slik prostistruktur sokneprestene få en viktigere og «tyngre» rolle og funksjon, og være den som samhandler og samleder med kirkevergene lokalt. Her vil det også være en forutsetning at man slår sammen sokn slik at det ikke er mer enn 1-2 sokn pr. fellesråd.

Sjømannskirken

Sjømannskirken har i dag på en måte en slik struktur i dag. Her har generalsekretæren en ledergruppe med tre «operative ledere» (= prostere) sammen med HR og økonomi, og som sitter på hovedkontoret i Bergen. Man har delt verden inn i tre områder («Prostier): USA/Spania, Europa/Asia, Mobile enheter. Her spiller geografisk avstand ingen rolle. De «operative lederne» har ansvaret for å følge opp de lokale lederne (Sjømannsprestene, som også er daglige ledere). De har ingen rolle overfor menighetene rundt omkring, det er det de lokale sjømannsprestene som har ansvaret for.

Fordeler

Fordelene med en slik struktur er at prostene da vil være «rene» mellomledere og vil sammen med stiftsdirektøren utgjøre en mye tettere (og sterkere?) ledergruppe til biskopen. En vil også kunne samordne, effektivisere og ikke minst profesjonalisere både HR og sekretærfunksjonene ytterligere. Prostene vil på denne måten også kunne samarbeide mer og støtte hverandre, og en vil kunne gi de ulike prostene forskjellige fagansvar («spesialkompetanse») som kunne utnyttes på tvers av prostiene. En annen fordel er at sokneprestene i denne strukturen bli viktigere som lokale pastorale og kirkefaglige ledere, og soknepreststillingene dermed mer interessante.

Ulemper

Ulempene med en slik struktur er at prostene da ikke lenger vil være en lokal-kirkelig aktør, som regelmessig har gudstjenester, kirkelige handlinger og annet tradisjonelt menighetsarbeid. Sokneprestene vil bli viktigere, men de vil også bli mer alene med lederskapet, og vi vil kanskje i en forstand vende tilbake til tiden med prestegjeld. En fare (og potensielt kanskje den største ulempen er at det vil «tvinge seg fram» et behov for «ledende sokneprester» rundt omkring, for å samordne og koordinere prestetjenesten lokalt – og vi ender opp med et nytt ledernivå i tillegg til de vi allerede har i dag.

Konklusjon

Jeg tror imidlertid vi ikke er moden for å tenke så radikalt om prostistrukturen og prostens rolle. Men jeg lanserer likevel denne tanken som en kontrast til dagens struktur. Min uro er at i de forslagene til sammenslåing som er lansert i høringen, kan vi ende opp med «noe i retning av» det jeg her har skissert. Prostiene blir så store og komplekse at prostene ikke kan imøtekomme alle de forventningene som stilles til han, f.eks. til en aktiv tilstedeværelse i prostiets fellesråd og sokn. Prosten blir så å si smurt for tynt utover. Derfor argumenterer jeg for at vi bør beholde prostiene slik vi har det i dag.

5. Hva skal til for at eventuelle endringer i prostistrukturen skal bli vellykket og hva tenker dere om vedlagte risikovurderinger?

En ny prostistruktur og prostiinnndeling forutsetter god forankring lokalt. Det innebærer bred involvering og tydelig kommunikasjon om formål og konsekvenser, og ikke minst en god plan for gjennomføring. I tillegg må man sette av tilstrekkelig med tid til overgangsfasen.

ROS-analysen peker særlig på to risikoområder:

1. At prostiene blir så store og komplekse at prosten ikke kan følge opp verken prestene, alle fellesrådene og kirkevergene på en god nok måte (nr. 1-4). Det pekes på at digitale møter kan kompensere for store avstander. Digitale møter kan bidra til effektivitet, men kan ikke fullt ut erstatte fysiske møtepunkt som er viktige for relasjonsbygging, relasjonell ledelse og nærledelse. Når enhetene blir større – med lengre avstander, flere prester og flere oppgaver – øker risikoen for svakere kontakt mellom prost, prester og øvrig ledelse/kirkeverger, dersom dette ikke møtes med tydelig struktur, nok tid og tilstrekkelige ressurser.
2. At endringsmotstanden oppleves å ikke bli tatt på alvor (nr. 7)

Punkt 5 i ROS-analysen handler om risikoen for prestene ved å få for store tjenstedistrikt. Denne risikoen vurderes som lav – for prestene. En annen side ved dette punktet er at menighetene risikerer å miste noe av kontakten med «sin» prest. Dette handler om folks opplevelse av en nærværende prest (og kirke) i bygda eller bydelen, og skal ikke undervurderes.

6. Har dere andre merknader eller kommentarer til høringsdokumentet?

Endring ovenfra eller nedenfra?

Mitt inntrykk etter å ha vært rundt i menighetsråd og fellesråd, er at engasjementet for prostistrukturen ikke er veldig høy. Medlemmene i rådene sier stort sett at de gjerne ser prosten i ny og ne, men at de i grunnen er fornøyd med slik det er. Arbeidet med prostistrukturen handler derfor mest om prostene og bispekontoret, litt mindre om prestene og minst om «folk flest».

Det som imidlertid engasjerer lokalt, er soknestraturen og spørsmål om å slå sammen sokn og/eller menighetsråd. Det engasjerer, fordi det berører arbeidet i lokalmenigheten.

Jeg har pekt på at sammenlåing av dagens prostier kan føre til at prostiene blir for store og komplekse, ikke nødvendigvis med tanke på geografi og avstand, men med tanke på antall fellesråd og sokn. Eksempelvis vil Kongsberg/Eiker prosti få 8 fellesråd og 21 sokn.

Jeg tenker det ville vært klokt å «rydde» i soknestraturen parallelt, evt. forut for endring i prostistrukturen. Færre sokn vil gi mer «oversiktlige» prostier – som kanskje er lettere å endre på. Endringen vil da i større grad komme nedenfra og dermed være bedre forankret både hos ansatte og folkene i kirkebenkene.

Kongsberg, 30.04.2026

Reidar Aasbø,
fungerende prost.